

Олександр СИТНИК,

доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Б. Хмельницького
(Україна, Мелітополь) oleksander_sytnyk@i.ua

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014 – 2017 РОКІВ

У статті зроблено спробу виявити та проаналізувати історичні витоки російсько-української війни 2014–2017 років. При цьому, особливу увагу приділено історичним й історіософським передумовам цієї війни. Доведено, що основним підґрунтям сучасної російсько-української війни, як і усіх попередніх, стали прояви російського імперського шовінізму.

Ключові слова: російсько-українська війна, російський імперіалізм, національний дух, свідомість українців, більшовики.

Лит. 22.

Olexander SYTNYK,

PhD hab. (History), Assistant Professor,
head of the Department of history,
Bogdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University
(Ukraine, Melitopol) oleksander_sytnyk@i.ua

THE HISTORICAL ORIGINS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR 2014 – 2017

The article attempts to identify and analyze the historical origins of the Russian-Ukrainian war 2014 – 2017. At the same time, special attention is paid to the historical and historiosophical prerequisites of this war. It is proved that the basis of the modern Russian-Ukrainian war, like all the previous ones were manifestations of Russian Imperial chauvinism.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Russian imperialism, the national spirit, the consciousness of Ukrainians, the Bolsheviks.

Ref. 22.

Александр СЫТНИК

доктор исторических наук, доцент, заведующий кафедры истории,
Мелитопольский государственный педагогический
университет имени Богдана Хмельницкого
(Украина, Мелитополь)oleksander_sytnyk@i.ua

ІСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОКИ РОССИЙСКО-УКРАИНСКОЙ ВОЙНЫ 2014 – 2017 ГОДОВ

В статье предпринята попытка выявить и проанализировать исторические истоки российско-украинской войны 2014 – 2017 годов. При этом, особое внимание уделено историческим и историософским предпосылкам этой войны. Доказано, что основой современной российско-украинской войны, как и всех предыдущих, стали проявления русского имперского шовинизма.

Ключевые слова: российско-украинская война, российский империализм, национальный дух, сознание украинцев, большевики.

Лит. 22.

Постановка проблеми. Війна 2014 – 2017 років отримала вже цілу низку найменувань: україно-російської, російсько-української, гібридної, інформаційно-диверсійної, війни України за незалежність тощо. Але одночасно, й можливо насамперед це війна в свідомості українців, війна їхнього духу за незалежність проти віковичної рабсько-кріпосної залежності від Москви. Цей аспект вимагає ґрунтовного історичного та історіософського переосмислення задля побудови в

подальшому дійсно незалежної української держави та належного протистояння агресії сусідніх країн. У цьому й полягає актуальність даної статті.

Аналіз досліджень. Проблематику історичних витоків і передумов російсько-української війни 2014 – 2017 років певною мірою розглядали В. Білінський [4; 5], П. Гай-Нижник [8], Є. Гуцало [11], Я. Дашкевич [12], О. Доній [13], Ю. Мицик [15], О. Нестайко [16], В. Панченко [17], П. Штепа [19] та ін. Однак, здебільшого роботи цих авторів містять окремі аспекти та розвідки зазначеної теми. А отже, настав час узагальнити їх в окремому дослідженні.

Мета статті полягає в аналізі історичних витоків і передумов російсько-української війни 2014 – 2017 років. Також важливим завданням є осмислення подій цього періоду з огляду на розвій національного духу та свідомості українців.

Виклад основного матеріалу. Мета гібридної війни полягає, насамперед, у заволодінні свідомістю людей і особливо в тому, щоб поселити в їхніх душах зневіру, сумніви, страх, байдужість. Російсько-українська війна 2014 – 2017 років, що має, насамперед, інформаційно-пропагандистське підґрунтя, спрямована, перш за все, на опанування свідомості людей. Лише в тих містах, де була достатня кількість аморфного й байдужого населення – саме там і знаходили підтримку терористи. Перефразовуючи Р. Еберхарта, Б. Ясенський у романі «Змова байдужих» писав: «Не бійся ворогів – в гіршому випадку вони можуть тебе вбити. Не бійся друзів – у гіршому випадку вони можуть тебе зрадити. Бійся байдужих – вони не вбивають і не зраджують, але лише з їх мовчазної згоди існує на землі зрада та вбивство» [21].

Протягом усього періоду незалежної України постійно давалися взнаки проблеми з формуванням громадянського суспільства в країні. Почасти це було пов'язано з традиційним індивідуалізмом українців. Але значною мірою це був результат існування посттоталітарного спадку з підсвідомим страхом людей щодо влади та силових структур, громадянською інфантильністю тощо. У той же час, щоразу кожна дискримінація прав громадян: в 1990 – 1991, 2004 та 2013 – 2014 роках приводила до громадянського збурення, результатом чого, серед іншого були Помаранчевий Майдан і Революція Гідності. Ці події стали також наслідком творчого підйому української нації та результатом дії Духу – не просто як трансцендентного чинника, а й досить конкретного явища, що нерідко надихає етнічних росіян і представників інших націй, які проживають в Україні. При цьому, поняття Духу охоплює: архетипи, традиції, звичаї, релігію нації (включно з молитовною енергетикою монастирів і храмів). Цілком очевидно, що саме цей Дух підтримує звитяжну працю волонтерів, самовідданість добровольців, бійців на передовій – надихаючи на щирю молитву в час небезпеки. І саме завдяки цьому Духу знаходилися завжди сили для опору загарбнику-окупанту, найяскравішими прикладами чого, наприклад, у ХХ ст. були: Холодноярська республіка, УПА, і, як своєрідне їх відтворення – сучасний рух добровольців і волонтерів.

Безперечно, в майбутньому дослідникам ще належить детально описати всі перипетії та особливості нинішньої війни, здійснити належний аналіз. Для цього необхідно зібрати максимум фактів, свідчень і документів. Наразі ж ми можемо й маємо ствердити головне – ця війна є лише продовженням багатовікової експансії супроти України Московської держави з її імперськими породженнями: самодержавством, більшовизмом, путінізмом і притаманним йому нешовінізмом. Про це вже багато написано, тому найпершим завданням є ідеологічне та історіософське осмислення витоків цієї війни. При цьому, визначальним залишається протистояння цивілізаційного вибору українців з ординсько-злодійською сутністю кремлівського режиму.

Відомий дослідник української діаспори кубанського походження П. Штепа наголошував: «Наші історики не дали нам справжньої історії, і заплатили ми за її незнання (і незнання народу) пекельно жакливу ціну... . Заплатили і ще заплатимо, якщо не викоринимо з наших душ наше фелагство (комплекс малоросійськості – О. С.)... ; якщо не створимо свої власні, українські теорії і термінологію; якщо не розкриємо політичного змісту і політичної мети чужих теорій про нашу націю; якщо самі не напишемо справжньої історії (не каталог) нашої нації; якщо самі не напишемо справжньої історії московської нації. І мусимо зробити це якнайскоріше, бо година великого поруху нашого з москвинами надходить, а багато наших інтелігентів мають ще почуття своєї національної меншwartости, що його набралися в чужих школах і з чужих теорій. Особливо в трагічному становищі наша інтелігенція, що народилася і виросла в тюрмі на ім'я ССРСР, бо

москвини щеплювали їй від колиски і кінськими дозами те почуття української меншвартости, нижчости, безсилля» [19, 232–234]. Написані декілька десятиліть тому, ці слова звучать пророчо й нині, не втративши ні своєї актуальності, ні своєї нагальності. Адже саме це почуття національної меншвартости зазвичай ставало на перешкоді українцям у справі власного державотворення та захисту національних інтересів.

Згідно з переконанням сучасного вченого П. Гай-Нижника, змінити плин історії на свою користь можливо лише, коли нація, об'єднана вольовим поривом і спільною метою, втрутиться до її перебігу власними силами й розумом [5, 70]. Досить часто трагічною для українців ставала відсутність або слабкість цього вольового пориву до об'єднання нації задля оборони країни від загарбників. Це відбувалося як в XII – XIII ст., що призвело до ординського ярма, так і в XX ст. з організованим більшовиками Голодомором і геноцидом українців.

Історія має властивість повторюватися. Особливо ж – у випадках, коли певний народ чи нація не робить належних висновків щодо власних помилок і недоглядів. Насамперед, це стосується подій 1917 – 1921 років, коли, опинившись у своєрідній точці біфуркації після століть бездержавності, що одночасно було наслідком і причиною роз'єднаності й роздробленості українців, Україна отримала унікальний шанс здобуття незалежності. Однак через низку об'єктивних і суб'єктивних обставин цього українцям досягти не вдалося. А як розплата – терор, голодомори й тотальне винищення московськими окупантами найбільш свідомих представників нашої нації.

Те зло, що століттями зосереджувалося в Москві у вигляді ординства, імперськості, більшовизму, тоталітаризму, путінізму й, зрештою, особливо цинічної форми демагогічно-зомбувального політизовано-кедебешного православ'я, не могло не виплеснутися на історично протилежний образ духовного Києва.

М. О. Бердяєв звернув увагу на те, що війна є крайнім вираженням всілякого шляху в напрямку реалізації егоїстичних цілей засобом сили. Війна є зло і як світове явище виникає тоді, коли немає достатніх сил духу; тоді, коли люди не вірять у силу духу, а лише – в дух сили. Замість того, щоб бачити мету в духовному житті, культурі, бачать її в державі та зростанні її могутності. Завдання життя підмінюються засобами життя [2, 305, 310]. Вся попередня тисячолітня історія України-Руси ніби стала уособленням протистояння сили духу українського народу та нав'язуваної йому Москвою (Петербургом) імперської великодержавної домінанти.

Я. Р. Дашкевич наголошував на тому, що, створюючи свою українську державу, українці повинні переглянути й уточнити свою історію, базуючись на правді, достовірних фактах і історичних подіях. Перебуваючи упродовж століть під владою завойовників, українці фактично були позбавлені можливості впливу на формування національної свідомості та розвиток історії, в результаті чого історія України написана переважно на догоду цим завойовникам. Своє унікальне дослідження «Як Московія вкрала історію Київської Русі-України» Я. Дашкевич завершив словами: «Люди повинні знати правду». І дійсно, це істинно правдиве знання мали б засвоїти політики, державні діячі та просто пересічні громадяни України, особливо ж – мешканці Донбасу [12].

Протягом усієї своєї історії московська держава демонструвала переважно хижацьку сутність і схильність до експансії щодо сусідніх країн. Особливо ж щодо таких багатих, як Україна. Проте для московського (російського) колоніалізму загарбання одних матеріальних ресурсів було недостатнім. Це доповнювалося поглинанням людських ресурсів: найбільш інтелектуальних, соціально активних і всіляко обдарованих українців. Це було необхідно задля ведення нескінченних колоніальних війн московської орди, що на рубежі XVII–XVIII ст. трансформувалася в імперську Росію.

Ще в часи Русі, на думку В. Білінського, психологія північного середовища наділила майбутнього першого великороса жорстокістю, недовірою до всіх, абсолютною байдужістю до культури, зневагою до чужих звичаїв тощо. Це підтверджується фактами історичних подій, правдою, очищеною від зайвого лушпиння. Саме правди боялися й тікали від неї в нетрі фальшування великоросійськ «байкарі історії». Неправда великоросійського істеблшменту щодо викладу імперської історії Московії привчила нас, читачів, до іншого потрактування подій і фактів. Імперія завжди їх тасувала, як шулер колоду карт. Але ми, лише подаючи факти, свідомо відкидаємо виправду-

вальну імперську брехню, залишаючи на поверхні самі факти історії. І в цій іпостасі факти свідчать зовсім про інше [4, 67, 68].

Низка українських учених і мислителів розглядали взаємини російського та українського народів в контексті протиставлення двох типів цивілізацій – осілого, землеробського з одного боку та мисливсько-кочового, загарбницького з іншого. Зокрема, Є. Гуцало в своєму творі «Ментальність орди» щодо московитян зауважує: поширившись на величезному просторі, не закорінений в питомих ґрунт, призвичаєний до грабіжництва, існування коштом чужої праці, народ-завойовник руйнує усталений, органічно вписаний в довкілля господарський лад поневолених народів, їх звичаї, культуру, ідентичність [11]. Останній, не маючи глибоких культурних і релігійних традицій, був схильний до злодійства, бандитизму та руйнування суспільного ладу, звичаїв, культури, ідентичності поневолених народів.

Згідно з переконанням П. Штепи, москвин живе лише сьогоднішнім, без перспективи на майбутнє. Він існує зазвичай за рахунок того, що зможе здобути (вполювати чи загарбати). Живучи з полювання, тобто з убивства, мисливець призвичаюється проливати кров, вбивати, стає жорстоким, навчається не цінувати життя людей. Дим з комина теплої хати землероба породжує в ньому злобну заздрість і думку вкрасти чи силою відібрати в хлібороба їжу. Таким чином виховується загарбник-імперіаліст, всі думки якого зосереджуються довкола їжі й матеріального добробуту. І як наслідок – формується матеріалістичний світогляд, а релігія його представляє забобонну, зовнішню обрядовість [19, 20]. Слід наголосити, що саме тут криються історичні витоки ставлення москвина до хлібороба-українця: століттями формувалося злобне й заздрісне прагнення не лише грабувати українців, але й паразитичне бажання вичавлювати з них усе, що лише можливо. Ця тенденція набула апогею в першій половині ХХ століття за влади більшовиків. А нині ми маємо своєрідне відтворення московського імперсько-тоталітарного режиму, котрий за всяку ціну намагається знову пригнобити Україну.

Російський публіцист і громадський діяч О. Широпаєв у своїй статті «Росія – не Русь. Росія – Орда» зауважив, що саме Україна історично являє собою власне Русь (окрім того ще й Новгород – в історичному аспекті) [18]. Г. В. Вернадський звернув увагу, що правління у Київській Русі було поєднанням монархії, аристократії та демократії. При цьому, князь представляв монархічне начало, дружина – аристократичне, а віче – демократичне. У кожній із руських земель існували всі три начала, однак ступінь важливості кожного з них був неоднозначним. Так, з кінця ХІІ ст. монархічне начало стало домінуючим у Суздальській землі, аристократичне – в Галицькій, а в Новгородській – демократичне [7, 195]. Слід додати, що пізніше в Новгороді та Пскові фактично сформувалися демократичні вічові республіки. На противагу їм, у Володимиро-Суздальському князівстві (а згодом і в Московському) формувалася якісно нова політична культура, де одноособна влада князя цілком замінила вічову демократію.

Від самого початку існування держави москвинів стала цілком явною напруга між нею та державою (державами) русинів-українців [9, 6]. За влучним визначенням М. Грушевського: «суздальські князі, нащадки молодшого Юрія Мономаховича (предки пізнішої московської династії), утвердившись на Поволжі, навмисне намагалися ще більше послабити Київ і позбавити всякого значення його князів, щоб затвердити пануюче положення за собою» [10]. Користуючись тим, що Київ значно ослаб внаслідок набігів кочовиків, міжусобиць тощо, «братній» Суздаль вдарив у тил Києву, розпочавши першу війну проти Русі-України, що з 1146 року тяглася (з перервами) кілька десятиріч [15].

Зрештою на престолі в Суздалі опинився син Юрія Андрій «Боголюбський», який ще ворожіше ставився до України-Руси. Північно-східні землі України-Руси, котрі стали базою й свого роду полігоном формування Московії та Росії, були історично опозиційні до Києва та Новгорода. У 1169 році князь Андрій «Боголюбський» після жорстокого бою захопив Київ. При цьому, місто було сплюндроване, пограбоване та спалене. А «Боголюбський» прихопив з собою «Вишгородську» чудотворну ікону Божої Матері, яку росіяни тепер називають «Владимірской».

Історик Ю. Мицик наголошує, що на київський престол сідало багато князів, котрі мали й не мали на те права; були випадки військового захоплення київського престолу. Але князі київської землі ніколи не зазіхали на слов'янські святині – київські храми. Андрій же, захопивши Київ, роз-

орив і місто, і храми. Андрій «Боголюбський» створив певний еталон ставлення московитів до русинів-українців, ставши предтечою ката Муравйова [15]. Згідно з переконанням В. Білінського, цілком є очевидним, що це міг зробити лише варвар, який не мав ані найменшої спорідненості з цією землею, з київськими святинами й котрий, до того ж, був вихований московсько-фінським племенем у чужій землі [4, 67–68].

Від самих витоків москвинам був притаманний руїницький характер, що зумовлювався самою природою московської влади й московського народу. Внаслідок своєї вдачі й історичного виховання москвини розуміли лише значення фізичної сили. Добровільну уступку, добровільний компроміс, добровільну кооперацію, співпрацю, федерацію москвин вважає за ознаку слабості партнера й тому з самого початку намагається накинати йому свою волю. Це є однією з найголовніших причин неможливості будь-якої співпраці з москвинами. Вона неможлива, бо жодна сила не може усунути цієї фатальної причини; несила навіть самим москвинам, навіть тоді, коли б і хотіли її усунути. Несила, бо та причина є в крові москвина, вона є спадкова. Це особливо підкреслював П. Штепа, згідно з твердженням якого москвин розуміє лише засаду фізичної сили, що почасти й пояснює нахил москвина все руйнувати [19, 41].

Син Юрія Довгорукого Андрій «Боголюбський», народившись у Мерянській землі, в мерянському середовищі, від матері-мерянки, не був справжнім християнином, оскільки фактично він сповідував «двовір'я» й був далеким від християнських критеріїв моралі [5]. В. Білінський зауважив, що з часів Андрія «Боголюбського», ми стикаємося з найбільшим парадоксом у мисленні великороса: усе, що робилося для звеличання Московії, – будь-яка мерзота, будь-яка підлість стосовно слов'янських сусідів і супротивників, – вихваляється. Усе, що зроблене на шкоду Московії – піддається анафемі [4, 65–66]. Ситуація з Андрієм «Боголюбським» демонструє, що для нього та його війська 1169 року Київ був настільки ж чужим, як якийсь німецький або польський замок. Це розмежування України-Руси з Московщиною різко посилюється й остаточно оформлюється в ординський період. Північно-східна Русь немовби зникла за «залізною завісою» [18].

Одним із проявів ідеології середньовічної Русі була ідея династично-державної спадкоємності, котра стала особливо актуальною в середині XII ст., в період боротьби за київську ідеологічну спадщину. Це, зокрема, було пов'язано з прагненням Андрія «Боголюбського» за допомогою православних святинь встановити ідеологічну супрематію (верховенство) Володимира над Києвом – Другим Єрусалимом. Згодом, московські книжники-історіографи другої половини XVI – XVII ст., формулюючи концепцію тотожності Київської Русі та Московського царства, проголосили Андрія «Боголюбського» фундатором і будівничим Русі-Росії.

Протягом століть, особливо з початком XVI ст. в голови людей втовкмачували й втовкмачують, що Російська держава та російський народ беруть початок від великого князівства Київського; що Київська Русь – колиска трьох братніх народів – російського, українського та білоруського; що росіяни за законом «старшебратства» мають право на спадщину Київської Русі. Цією жалюгідною брехнею дотепер користується російська історіографія й державні діячі Росії, а також «п'ята колона» в Україні, до котрої належать комуністи, регіонали або колишні регіонали у Верховній Раді. Натомість достеменно відомо, що в часи існування держави Київська Русь про Московську державу не було ні згадки. Тоді як Данило Галицький, отримавши від Папи Римського королівську корону, всіляко зміцнює державність України-Руси, Московське князівство – улус Золотої Орди було лише засноване ханом Менгу-Тимуром у 1277 році. До цього часу Київська Русь уже існувала понад 300 років. Як можна говорити про якогось «старшого брата», коли цей «старший брат» з'явився на світ на декілька століть пізніше русичів-українців. Він не має жодного морального права називати себе «старшим братом», диктувати людству правила існування, насаджувати свою культуру, мову, світосприймання. Відомо, що до кінця XV ст. не існувало російської держави, не було старшого брата «великороса» та російського народу, а була Суздальська земля – земля Моксель, а пізніше Московське князівство, що входило в склад Золотої Орди – держави Чингізидів. З кінця XIII – до початку XVIII ст. народ цієї землі називали московитами. Натомість московські історики вперто обходять мовчанням питання про своє національне походження [12].

Вісім століть татарського ярма. Вісім століть деспотії і тиранії. Європейські реформи Петра – всього лише фасадний євроремонт орди, начебто зовні пофарбували європейськими фарбами.

Але досить «потерти» московита, і в його нутрі виявиться все та ж ординська сутність. Азійський деспот, одягнений в європейський шовк, навіть начебто виховані в європейських традиціях заморські барони та імператриці, що опинилися в Московії, дуже швидко зазіщувалися. Орда поглинала всіх. Звичайно, народ бунтував, дух свободи в одну мить не зникав, але Орда сталлю і вогнем встановлювала свій порядок. І треба визнати, що в цій справі церква була одним з головних помічників Орди і її ханів. В результаті московити перетворилися на рабів, безсловесних і безвольних в масі своїй. Повстаючи навіть проти своїх гнобителів-поміщиків, вони не йшли проти орди як такої. Цар-батюшка хороший, він просто не знає, що його бояри творять [20, 161].

Цілком очевидно, що Московія є прямою спадкоємицею Золотої Орди держави Чингізидів, тобто, насправді татаро-монголи були «хрещеними батьками» московської державності. Московське князівство (а з 1547 р. царство) не мало жодних зв'язків до XVI ст. з князівствами земель Київської Русі.

Плем'я великоросів або російський народ, як він сьогодні зветься, з'явилося близько XV – XVII ст. серед фінських племен: мурома, мері, весі та ін. Тоді з'являється його історія. Немає історії великоросів на землі Київській! Історія великоросів починається із «Залещанської землі», з Московії, які ніколи не були Руссю. Татаро-монголи, що прийшли на ці землі, внесли значний вклад у формування «великоросів». На їхню психологію наклали відбиток запозичення татаро-монгольського інстинкту завойовника, деспота, в якого основна мета – світове панування [12]. Східний феодалізм рішуче відкидав європейські демократичні інститути, на кшталт тих, котрі формувалися в Західній Русі. Слід наголосити, що московські землі були під Золотою Ордою майже 300 років. За цей час ординські деспотичні традиції, тісно поєднавшись із давніми московськими устоями, утвердили на диво жорстоку й підлу систему правління.

К. Маркс у своїй роботі «Секретна дипломатія XVIII століття», яка не видавалася в СРСР, писав: «Росія – це Московія, котра виникла після розпаду Золотої Орди. Колиска Московії – криваве болото монгольського рабства, а не суворя слава епохи норманів. Політика Росії продовжувала політику Орди, а не політику Русі. Московія (майбутня Росія) була правонаступницею не Русі, а Золотої Орди. Сильною Росія стала тільки тому, що в майстерності рабства виявилася неперевершеною. Навіть і тоді, коли Росія стала незалежною, вона й далі залишалася країною рабів. Петро I поєднав політичну хитрість монгольського раба з величчю монгольського володаря, якому Чингізхан заповів підкорити світ. Політика Росії – незмінна. Російські методи і тактика змінювалися й змінюватимуться, але провідна зірка російської політики – підкорити світ і правити в ньому – є й буде незмінною [14].

На думку М. Бердяєва, монголо-татарська навала призвела до трансформації Північних князівств (насамперед Московського) в «християнізований варіант татарського ханства», азіатсько-татарський за своїм типом, порівняно з яким навіть період татарського ярма був кращим, особливо для церкви [3, 44–45]. У той же час українським (південним і західним давньоруським) князівствам в умовах жорстокого протистояння із Золотою Ордою вдалося не лише зберегти, але й розвинути питомі демократичні цінності. Спочатку це відбувалося в Галицько-Волинському князівстві, а згодом – у структурі Великого князівства Литовського. Поступово збільшувався розрив ментальності й ідеологічного розвитку Московської держави та України-Руси.

Московська держава увібрала в себе агресивну, завойовницьку політику Золотої Орди. Європейським впливам вона протиставила месіанську ідеологію Третього Риму, а згодом кинулася з азіатським фанатизмом в обійми більшовизму [16, 184]. Як і в усі попередні століття мета Московської Орди насамперед полягала не в захопленні окремих територій (нині це Крим і Донбас), а в завоюванні столиці – Києва. Для деспотичної за своєю суттю Московії також надзвичайно важливо винищити будь-які осередки демократії, особливо ж – якщо вони стосувалися вічного устрою, тобто народоправ'я.

Навіть відомий російський режисер А. Кончаловський визнав, що Київська Русь була зруйнована татарами за допомогою Московського князівства через небажання йти на компроміси з загарбниками, зокрема – з Батием. Натомість у Московському князівстві, за висловом А. Кончаловського: «були абсолютні колабораціоністи при владі», і саме вони індоктринували ординський синдром в московсько-руську свідомість [6].

Прагнучи присвоїти історію України-Руси, Московська держава в особі своїх істориографів всіляко намагалася сфальсифікувати справжню історичну дійсність. Брутальне спотворення історії України-Руси та докорінне перекручення історії Російської імперії, серед іншого, було спрямоване на створення історичної міфології про те, що Московія та Київська Русь мають спільні історичні корені, що Московія має «спадкові права» на Київську Русь. Звичайне шахрайство московитів, що привласнили собі минуле Великого Київського князівства та його народу, нанесло страшний удар по українському етносу. При цьому, на думку Я. Дашкевича, фактично не з'ясованим залишалося питання про претензії й домагання Московії, а в подальшому Росії, на історичну спадщину Київської Русі. Московські, а пізніше російські царі розуміли, що без великого минулого неможливо створити велику націю, велику імперію. Для цього потрібно було прикрасити своє історичне минуле й навіть привласнити чуже. Тому московськими царями, починаючи з Івана IV (Грозного), було поставлено завдання присвоїти історію Київської Русі, її славне минуле та створити офіційну міфологію Російської імперії.

1547 року Іван IV (Грозний) уперше вінчався в церкві з титулом Московського царя, як «наслідувач» грецьких і римських імператорів. Из 37 підписів, що скріпили грамоту, прислану з Константинополя в Москву, 35 виявилися підробленими. Так Іван Грозний став «спадкоємцем візантійських імператорів». Так узаконилася брехня.

Масовану державну фальсифікацію історії свого народу почав Петро I. Він уперше в 1701 році видав указ про вилучення в покорених народів усіх письмових національних пам'яток: літописів, хронографів, хронік, давніх історичних записів, церковних документів, архівів і т. д. Особливо це стосувалась України-Русі. У 1716 році Петро I «знімає копію» з так званого Кенігсберзького літопису, де було показано «об'єднання» давнього літописання Київського та Московського князівств і зроблено спробу обґрунтування єдності слов'янських і фінських земель. Однак доступ до «копії»-фальшивки, як і до самого оригіналу, був закритий. Ця Петрова фальсифікація стала основою для подальших фальсифікацій – написання т. зв. «Загальноруських літописних зводів», в яких обґрунтовувалось право Московії на спадок Київської Русі. На основі цих фальсифікацій 22 жовтня 1721 року Московія оголосила себе Російською імперією, а московитів – росіянами. Так була вкрадена у законних спадкоємців Київської Русі – українців історична назва Русь.

Петро I завів з Західної Європи велику кількість спеціалістів, у тому числі й професіоналів-істориків, яких залучив до написання і фальсифікації історії Російської держави. Для цього кожний іноземець, що поступив на державну службу, давав присягу про нерозголошення державної таємниці й зобов'язувався ніколи не покидати Московську державу. На думку Я. Дашкевича, виникає питання: які можуть бути державні таємниці при «обробці російської історії» давніх часів? У будь-якій цивілізованій європейській країні після 30 – 50 років розкриваються всі архіви. Російська імперія дуже боїться правди про своє минуле. Смертельно боїться! [12].

Москва завжди прагнула маніпулювати свідомістю як своїх громадян, так й інших народів. Тому москвинська влада постійно намагалася переписувати історію в потрібному саме їй руслі.

Назвавши себе Росією, або Великою Руссю, Московія тим самим стверджувала себе спадкоємцем і продовжувачем Київської Русі, а цим стверджувала й своє право на «собираніе земель русских». Так розпочалося формування Московського царства, а згодом – Російської імперії. Незважаючи на те, що Московська держава являла й у національно-етнічному, і в культурно-історичному плані відмінну від Київської Русі формацію, північне плем'я московитів пригадало свою колишню державну приналежність до «руських» підданих і, посилаючись на династичні зв'язки своїх князів з київською династією, привласнило назву Русь і для новопосталої московської держави. Так закріпилися й поширилися назви південна та північна Русь, Мала Русь – Малоросія й Велика Русь – Великоросія. Внаслідок цього дві різні національно-культурні формації покривалися однією руською назвою, і творилася ілюзія історичної національно-культурної єдності двох народів. Історія двох різних держав – київської й московської – стала уявлятися як органічні періоди однієї «руської історії». Натягнувши на себе маску «росіянства», Москва не тільки приточила Київську Русь до своєї, тепер уже «російської» історії, а й проголосила свою першість у репрезентації «руського світу», визначила своє ставлення до українців у ролі «старшого брата», а українцям відвела другорядну роль «малоросів», себто провінційного відгалуження великоросів,

зіпсованого польськими або литовськими впливами. Так, спільна назва «росіян» витворила фальшиву уяву єдності культурно-історичних процесів двох народів і внесла плутанину та неясності в погляди на Росію й «російський народ» і на взаємовідносини двох народів – українського та «великоруського» [9, 82–83]. Остінній внаслідок месіанського звеличення своєї держави вперто ігнорував права та гідність сусідніх народів – насамперед українського. При цьому, на думку П. Штепи, вся трагедія москвичів полягає в тому, що народна культура в Московщині, внаслідок географічно-економічних й історичних обставин, завжди знаходилася на примітивному рівні, а як один із результатів цього – в Московщині так і не була створена власна національна культурна еліта (її заступила хаотична мішанина чужинців). Не маючи цих обов'язкових для національної творчості передумов, звичайно ж не міг розвинутися в москвинів їх творчий дух. Вони його не мають і понині [20, 19].

Задовго до XVI ст. в Московії сформувався тип людини-завойовника, страшного у своєму неуцтві, люті й жорстокості. Цим людям не потрібна європейська культура й писемність, їм чужі такі категорії, як мораль, чесність, сором, правдивість, людська гідність, історична пам'ять тощо. Значна частина татаро-монголів у XIII – XVI ст. влилася до складу великоросів, з них починають свій родовід понад 25 % російського «дворянства». Ось деякі прізвища татар, які принесли славу імперії: Аракчєєв, Бунін, Грибоедов, Державін, Достоєвський, Купрін, Плеханов, Салтиков-Шедрін, Тургєнєв, Шеремєтєв, Чаадаєв та багато інших. Щоб привласнити історію Київської Русі й увічнити цю крадіжку, великоросам треба було придушити український народ, загнати його в рабство, позбавити власного імені, заморити голодом і т. д.

Українців, які проявилися як нація ще з XI – XII ст., оголосили «малоросами» й стали підносити цю версію всьому світові [20, 19]. При цьому, утримуючи в залежності українську націю насамперед завдяки підступу, використовуючи з її представників зрадників-манкуртів, широко практикуючи підлу систему стеження за людьми та доносів на них з боку своїх же ближніх. Характерно, що саме ця система активно запроваджувалася в так званих «ДНР» – «ЛНР».

Протягом багатовікової історії московської експансії щодо України й інших країн у всій повноті проявилася вся хижацька сутність російського імперського колоніалізму, котрий не гребував ніякими підлими засобами для досягнення власної мети агресора-окупанта.

Аналізуючи сутність москвинів та російського імперіалізму, П. Штепа стверджував, що ментальність злодія тягнеться безперервною ниткою через всю історію й культуру москвинів. Москвин нікому не вірить; не вірить товаришеві, не вірить сусідові, братові, кожного підозріває в підступі, в зраді, а тому і сам готовий зрадити, обрехати, підступом знищити будь-кого, щоб врятувати свою шкіру. [20, 19]. Значно більшого досягли більшовики, творчо розвинувши імперську ідеологію сталого панування. Вона була вперше успішно застосована ще Іваном IV. Р. Бжеський доводить у своєму аналізі царського минулого та сучасних йому дій керівництва СРСР, що більшовики використовують комуністичні ідеї лише як ширму для імперських домагань – приклад небезпечної політики того, хто може не тільки підкорити народ, але й утримувати його в рабському стані [17, 6–7]. І. Багрянний зауважив, що більшовики виховали в СРСР тип людини «заяканої, підозрілої, мовчазної і фатально настроєної» найтяжчим злочиним якої вважався національний патріотизм. Мета більшовизму полягала в створенні «єдиної тоталітарної червоної імперії з єдиною ідеологією й політикою» [1, 27–28]. Протягом кількох десятиліть більшовики та їх послідовники – комуністи й неокмуністи відлучували людей самостійно вирішувати проблеми, думати й брати на себе відповідальність. Натомість привчали, що «мудре» керівництво саме за нас все вирішить. І як результат: маємо те, що нам натворили при нашій бездіяльності чи байдужості. Це особливо яскраво видно на прикладі Донбасу. Населення останнього в своїй більшості у 1991 році проголосувало за незалежність України. Але сподівання, що покладалися на цю перспективу не були виправдані. Ті мешканці регіону, які вбачали в незалежності України перш за все – економічну самостійність, вже на початку 1990-х років зіткнулися з цілою низкою проблем соціально-економічного характеру, а для тих громадян, які прагнули насамперед політичної самостійності та українізації, реалії виявилися близькими до показушної шароварщини. При цьому київська влада практично самоусунулася від розв'язання культурно-національних проблем регіону, а для місцевих властей проукраїнські настрої залишалися чужими й неприйнятними.

Незважаючи на інтенсивну імітацію демократичних реформ в Росії протягом 1990-х років, демократичне суспільство там так і не сформувалося. Більше того – російська держава протягом усього цього часу зберігала успадковану століттями традицію деспотичного авторитаризму та зневажливого ставлення до співгромадян. Більшовицькі органи насилля й терору («ЧК»-ДПУ-НКВС-МДБ-КДБ) довели цю традицію до крайніх форм винищення як власного, так і сусідніх народів. Трансформація КДБ у ФСБ призвела лише до більш цинічно вишуканого збереження цієї злочинної системи, а креатура Путіна при заміні Єльцина має всі підстави вважатися не просто невдалою, а більше того – згубною й для багатьох тисяч українців і росіян, й зрештою – для самої історичної долі Росії.

Мімікрія московського авторитарного режиму привела до формування на рідкість унікальної форми підлого, брехливого й боягузливому (проголошуючи ворогом № 1 – США, він воює не з ним, а винищує переважно росіян на Сході України) фашизму.

Сучасна окупаційна політика Москви та відверта агресія щодо України, яка зумовила вирішальний етап боротьби за незалежність української держави, породила низку проблем. Одна з них має ідеологічний характер – ліквідація залишків радянськості й тоталітарних символів. Війна 2014 – 2017 років у вигляді різновиду гібридної – інформаційно-диверсійної війни є насамперед війною ідеологій. Значною мірою вона була зумовлена прагненням реанімувати путінським режимом праобраз Радянського Союзу, з усіма його ідейно-політичними атрибутами та символами (включно із маргінальною ідеологією, пострадянським гімном тощо). Багато хто не очікував цієї війни, але ж чого лиш варте кількарічне й настирливе звернення Путіна до ідеологічних догм СРСР. При цьому, в сучасній Росії – цій країні абсурду, спостерігаються спроби поєднати наперед несумісні й суперечливі речі (комунізм і «гундяєвські духовні скрепи», російський націоналізм із шовіністичною сутністю, опора Путіна на кадірівців тощо).

Політолог О. Доній вважає, що Росія намагається узурпувати історію України як плацдарм для агресії. Спочатку крадуть українську історію, потім заперечують право українців на існування як окремого етносу, потім – нападають на українську територію – такий алгоритм російського імперіалізму [13]. Слід наголосити, що кожна агресія Москви практично завжди здійснювалася з розрахунком саме на українських зрадників – манкуртів-яничар з ментальністю та психологією хохлів-малоросів. Останні зазвичай виконували роль п'ятої колони окупантів і всіляко сприяли інтересам Кремля.

Досвід подій на Донбасі в 2014 році яскраво підтвердив цю тенденцію. Так, згідно з свідченнями допитаного капітана ГРУ Генштабу Росії Р. Банних, котрий був засланий на територію України з метою перевірки та підготовки бойових груп, тільки луганські та донецькі «були готовими», а тому їм було «потрібно мінімум два-три тижні», щоб «підняти південний схід». Тобто, вони планували виступити в кінці травня, перед президентськими виборами. Якщо б в один день вибухнули Херсон, Миколаїв, Запоріжжя, Харків, Дніпропетровськ, Черкаси, то українській владі було б надто скрутно зупинити окупантів [22]. При цьому слід зауважити, що використання декласованого люмпену, злочинців і найманців завжди було та залишається чи не головним прийомом московської влади в систематичних проявах агресії щодо України.

Висновки. Загалом слід підсумувати, що війна за незалежність 2014 – 2017 років, як і перебудова й Револуція Гідності, стала для українців насамперед черговим випробуванням духу та національної свідомості. Одним із унікальних явищ цієї війни стало те, що на оборону незалежності виступили не лише українці, але й росіяни та багато представників інших націй, які усвідомили, що це і їх війна. І це ознака нового рівня розвитку української націоналістичної ідеології, коли більшість громадян країни приходять до розуміння необхідності захисту національних інтересів, поваги до цінностей і традицій титульної нації. Слід зазначити, що така ситуація також сприяє утвердженню ідеології соборності нації та держави в Україні.

Також необхідно наголосити, що цинічне ігнорування міжнародних угод з боку Росії (включно з російською агресією 2014 – 2017 років) та фактичне недотримання своїх зобов'язань перед Україною з боку західних держав поставило нашу країну перед ситуацією, коли стало очевидним стратегічне завдання – побудова системи ефективної взаємодії національного права з наднаціональним (міжнародним). Саме такої системи, яка б не лише спростовувала всі спроби

втручання Росії в зовнішню політику України, але й забезпечила повернення анексованих і окупованих територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Багрянний І. П. Публіцистика : доп., ст., памфлети, рефлексії, есе / І. П. Багрянний ; упоряд. О. Коновал ; передм. І. Дзюби; Післямова Г. Костюка. – К. : Смолоскип, 1996. – 856 с.
2. Бердяев Н. А. О назначении человека / Н. А. Бердяев. – М. : Изд-во Республика, 1993. – 383 с. – («Бка этической мысли»).
3. Бердяев Н. А. Русская идея. Основные проблемы русской мысли XIX века и начала XX века / Н. А. Бердяев // О РОССИИ и русской философской культуре. – М. : Наука, 1990. – С. 43–271.
4. Білінський В. Країна Моксель, або Московія : роман-дослідження / В. Білінський. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2009. – Книга 1. – 376 с.
5. Білінський В. Москва Ординська (XIII – XVI століття). Історичне дослідження / В. Білінський. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2011 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libatriam.net/read/826761/>.
6. Бурко Р. А. Кончаловский о кризисе церкви, президенте-предателе и поиске счастья / Р. Бурко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://top.rbc.ru/viewpoint/30/04/2013/856341.shtml>.
7. Вернадський Г. В. Киевская Русь / Г. В. Вернадський ; пер. з англ. Е. П. Беренштейна, Б. Л. Губмана, О. В. Строгановой ; под ред. Б. А. Николаева. – Тверь : ЛЕАН, Москва : АГРАФ, 1999. – 448 с.
8. Гай-Нижник П. П. Україна довоснна : алогізм плутократії та становлення нової нації / П. П. Гай-Нижник // Гілея. – 2015. – Вип. 93. – С. 67–70.
9. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин / П. Голубенко. – К. : Дніпро, 1993. – 447 с.
10. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine1.donklass.com/gr218.html>.
11. Гуцало Є. Ментальність орди / Є. Гуцало : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://refdb.ru/look/2889195.html>.
12. Дашкевич Я. Як Московія вкрала історію Київської Русі-України / Я. Дашкевич : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uainfo.org/blognews/398664-kak-moskoviya-ukrala-istoriyu-kievskoy-rusi-ukrainy-doklad-doktora-istoricheskikh-nauk.html#sel=8:1,10:45>.
13. Доній О. Диспут з росіянами на радіо «Свобода» : [Електронний ресурс] / О. Доній. – Режим доступу : <http://kyiok.com.ua/hromadskist/1153-donii-na-rosiiskomu-radio-rozpoviv-chyi-kniaz-volodymyr-video.html>
14. Маркс К. Секретная дипломатия XVIII века / К. Маркс : [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.erich-hartmann.com/karl-marks-ob-istorii-rossii-rusi-kni/>.
15. Мицик Ю. «Дружба народів» України та Росії : майже тисячолітня історія збройних протистоянь / Ю. Мицик // Козацький край. – 2014. – № 5. – 17 вересня. – С. 6–7.
16. Нестайко О. Великі міфи імперії. Втеча від власної ідентичності / О. Нестайко. – [3-е вид. допов.]. – Львів : ЛА «Піраміда», 2008. – 186 с.
17. Панченко В. Вступ. Анатомія маніпульованої свідомості / В. Панченко // Бжеський Р. Біла книга. Національна і соціальна політика советів на службі московського імперіалізму. – К. : Українська видавничка спілка ім. Ю. Липи, 2008. – 216 с.
18. Широпаев А. Россия – не Русь. Россия – Орда / А. Широпаев // Эхо России : [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ehorussia.com/new/node/9263>.
19. Штепа П. Українець і москвин : дві протилежності / П. Штепа. – [вид. 2-е] . – Дрогобич : Відродження, 2008. – 690 с. – (Серія: Постати та ідеї).
20. Юрій М. Ф. Соціокультурний світ України : монографія / М. Ф. Юрій. – [вид. 2-е]. – К. : Кондор, 2004. – 738 с.
21. Ясенський Б. «Змова байдужих»/ Б. Ясенський : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libok.net/writer/5457/kniga/15653/yasenskiy_bruno/zagovor_ravnodushnyih/read.
22. Полковник СБУ згадав подробиці жахів «русской весны» на Донбасі : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/blogs/otsta-ks-hlav-luhanskoi-sbu-ptkamy-prynuzhdaly-vzvat-sna-v-donetsk-akohda-on-otkazalsia-ubyly-polkovnyk-sbu-zghadav-podrobytsi-zhakhiv-russkoi-vesn-na-donbasi-140056.html>.

REFERENCES

1. Bahrianyi I. P. Publitsystyka : dop., st., pamflety, refleksii, ese / I. P. Bahrianyi ; uporiad. O. Konoval ; peredm. I. Dziuby; Pisljamova H. Kostiuca. – K. : Smoloskyp, 1996. – 856 s.

2. Berdiaev N. A. O naznachenyi cheloveka / N. A. Berdiaev. – M. : Yzd-vo Respublyka, 1993. – 383 s. – («B-ka etycheskoi mysli»).
3. Berdiaev N. A. Russkaia ideia. Osnovnye problemy russkoi mysli XIX veka y nachala XX veka / N. A. Berdiaev // O ROSSYY y russkoi fylosofskoi kulture. – M. : Nauka, 1990. – S. 43–271.
4. Bilinskyi V. Kraina Moksel, abo Moskoviiia : roman-doslidzhennia / V. Bilinskyi. – K. : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy, 2009. – Knyha 1. – 376 s.
5. Bilinskyi V. Moskva Ordynska (XIII – XVI stolittia). Istorychne doslidzhennia / V. Bilinskyi. – K. : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy, 2011 : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://libatriam.net/read/826761/>.
6. Burko R. A. Konchalovskiy o kryzyse tserkvy, prezydente-predatele y poyske schastia / R. Burko : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://top.rbc.ru/viewpoint/30/04/2013/856341.shtml>.
7. Vernadskiy H. V. Kyevskaia Rus / H. V. Vernadskiy ; per. z anhl. E. P. Berenshteina, B. L. Hubmana, O. V. Strohanovoi ; pod red. B. A. Nykolaeva. – Tver : LEAN, Moskva : AHRAF, 1999. – 448 s.
8. Hai-Nyzhnyk P. P. Ukraina dovoienna : alohizm plutokratii ta stanovlennia novoi natsii / P. P. Hai-Nyzhnyk // Hileia. – 2015. – Vyp. 93. – S. 67–70.
9. Holubenko P. Ukraina i Rosiia u svitli kulturnykh vzaiemen / P. Holubenko. – K. : Dnipro, 1993. – 447 s.
10. Hrushevskiy M. S. Iliustrovana istoriia Ukrainy / M. S. Hrushevskiy : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ukraine1.donklass.com/gr218.html>.
11. Hutsalo Ye. Mentalnist ordy / Ye. Hutsalo : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://refdb.ru/look/2889195.html>.
12. Dashkevych Ya. Yak Moskoviiia vkrala istoriiu Kyivskoi Rusi-Ukrainy / Ya. Dashkevych : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://uainfo.org/blognews/398664-kak-moskoviya-ukrala-istoriyu-kievskoy-rusi-ukrainy-doklad-doktora-istoricheskikh-nauk.html#sel=8:1,10:45>.
13. Donii O. Dysput z rosiianamy na radio «Svoboda» : [Elektronnyi resurs] / O. Donii. – Rezhym dostupu : <http://kyiok.com.ua/hromadskist/1153-donii-na-rosiiskomu-radio-rozpoviv-chyi-kniaz-volodymyr-video.html>
14. Marks K. Sekretnaia diplomatiya XVIII veka / K. Marks : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www.erich-hartmann.com/karl-marks-ob-istorii-rossii-rusi-kni/>.
15. Mytsyk Yu. «Druzha narodiv» Ukrainy ta Rosii : maizhe tysiacholitnia istoriia zbroinykh protystoian / Yu. Mytsyk // Kozatskyi kraj. – 2014. – № 5. – 17 veresnia. – S. 6–7.
16. Nestaiko O. Velyki mify imperii. Vtecha vid vlasnoi identychnosti / O. Nestaiko. – [3-e vyd. dopov.]. – Lviv : LA «Piramida», 2008. – 186 s.
17. Panchenko V. Vstup. Anatomiiia manipulovanoi svidomosti / V. Panchenko // Bzheskyi R. Bila knyha. Natsionalna i sotsialna polityka sovietiv na sluzhbi moskovskoho imperializmu. – K. : Ukrainska vydavnycha spilka im. Yu. Lypy, 2008. – 216 s.
18. Shyropaev A. Rossyia – ne Rus. Rossiia – Orda / A. Shyropaev // Эkho Rossii : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www.ehorussia.com/new/node/9263>.
19. Shtepa P. Ukrainets i moskvyn : dvi protylezhnosti / P. Shtepa. – [vyd. 2-e]. – Drohobych : Vidrodzhennia, 2008. – 690 s. – (Seriia: Postati ta idei).
20. Yurii M. F. Sotsiokulturnyi svit Ukrainy : monohrafiia / M. F. Yurii. – [vyd. 2-e]. – K. : Kondor, 2004. – 738 s.
21. Yasenskyi B. «Zmova baiduzhykh» / B. Yasenskyi : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.libok.net/writer/5457/kniga/15653/yasenskiy_bruno/zagovor_ravnodushnyih/read.
22. Polkovnyk SBU zghadav podrobytsi zhakhiv «russkoi vesny» na Donbasi : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://patrioty.org.ua/blogs/otssa-ks-hlav-luhanskoi-sbu-ptkamy-prynuzhdaly-vzvat-sna-v-donetsk-akohda-on-otkazalsia-ubyly-polkovnyk-sbu-zghadav-podrobytsi-zhakhiv-russkoi-vesn-na-donbasi-140056.html>.

Статтю подано до редакції 10.11.2016 р.